

קיא:

תורה אור

המקבל שדה מחבירו פרק תשיעי בבא מציעא

מסורת הש"ס

1 לא תעשק שכיר עני ואביון מאחריך וכו' כי האו אשר בארצך בשעריך: דברים כד יד

2 ביום תתן שכרו ולא תבוא עליו השמש כי עני הוא ואילו הוא נשוא את נפשו ולא יקרא עליו אל יי והיה כר חסד: דברים כד טו

3 לא תעשק את רעך ולא תגול לא תלין פעלת שכיר אתך ער בקר: ויקרא טו יג

מאחריך פרט לאחרי. מימה אמאי אילטרין מאחין למעוטי עכו"ם מנר מושב נפקא דדוקא גר מושב ולא עכו"ם ועוד מימה אמאי אילטרין למיכתב גר דקק מנר מושב נפקא דכ"ש גר דקק הוה מוקמינן בשערין

מאחריך פרט לאחריים גרך זה גר צדק בשערין זה אוכל נבילות אין לי אלא שכר אדם מנין לרבות בהמה וכלים ת"ל בארצך כל שבארצך וכולן עוברים בכל השמות הללו מכאן אמרו אחד שכר אדם ואחד שכר בהמה ואחד שכר כלים יש בו משום ביומו תתן שכרו ויש בהן משום בל תלין פעולת שכיר רבי יוסי ברבי יהודה אומר גר תושב יש בו משום ביומו תתן שכרו ואין בו משום לא תלין בהמה וכלים אין בהן אלא משום יבל תעשק כלבד מני אי תנא קמא דמאחך קשיא גר תושב אי רבי יוסי קשיא בהמה וכלים אמר רבא האי תנא תנא דבי ר' ישמעאל הוא רתנא דבי ר' ישמעאל אחד שכר אדם ואחד שכר בהמה ואחד שכר כלים יש בו משום ביומו תתן שכרו ומשום לא תלין גר תושב יש בו משום ביומו תתן שכרו ואין בו משום בל תלין מ"ט דת"ק דמאחך גמר שכיר שכיר ורבי יוסי ברבי יהודה לא גמר שכיר שכיר נהי דלא גמר שכיר שכיר בהמה וכלים משום ביומו תתן שכרו נמי גירוייב תני רבי חנניא אמר קרא ו'לא תבא עליו השמש כי עני הוא מי שהן באין לידי ועשירות יצאו בהמה וכלים שאינן באין לידי עשירות ועשירות ות"ק האי כי עני הוא מאי עביד ליה ההוא מיבעי להקדים עני לעשיר ורבי יוסי ברבי יהודה ההוא ימלא תעשק שכיר עני ואביון נפקא ות"ק חד להקדים שכיר לעשיר וחד להקדים עני לאביון וצריכא דאי אשמעינן אביון משום דלא כסוף למתבעיה אבל עשיר דכסוף למתבעיה אימא לא ואי אשמעינן עשיר משום דלא צריך ליה אבל אביון דצריך ליה אימא לא צריכא ותנא דידן מה נפשך אי יליף שכיר שכיר אפילו גר תושב נמי אי לא יליף שכיר שכיר בהמה וכלים מנא ליה לעולם לא יליף שכיר שכיר ושאיני התם דאמר קרא ולא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר כל שפעולתו אתך אי הכי אפילו גר תושב נמי אמר קרא רעך רעך ולא גר תושב אי הכי אפילו בהמה וכלים נמי הא כתיב אתך מה ראית לרבות בהמה וכלים ולהוציא גר תושב מסתברא בהמה וכלים הוה ליה לרבות שכן ישנן בכלל ממון רעך גר תושב אינו בכלל ממון רעך ות"ק דמאחך ליה רעך מאי עביד ליה ההוא מיבעי ליה לברתניא רעך ולא עמלקי עמלקי מאחך נפקא חד למשרא עושקו וחד למשרא גזלו וצריכי דאי אשמעינן גזלו משום דלא טרח ביה אבל עושקו דמרח גביה אימא לא ואי

מאחריך פרט לאחרי. מימה אמאי אילטרין מאחין למעוטי עכו"ם מנר מושב נפקא דדוקא גר מושב ולא עכו"ם ועוד מימה אמאי אילטרין למיכתב גר דקק מנר מושב נפקא דכ"ש גר דקק הוה מוקמינן בשערין

מאחריך פרט לאחריים גרך זה גר צדק בשערין זה אוכל נבילות אין לי אלא שכר אדם מנין לרבות בהמה וכלים ת"ל בארצך כל שבארצך וכולן עוברים בכל השמות הללו מכאן אמרו אחד שכר אדם ואחד שכר בהמה ואחד שכר כלים יש בו משום ביומו תתן שכרו ויש בהן משום בל תלין פעולת שכיר רבי יוסי ברבי יהודה אומר גר תושב יש בו משום ביומו תתן שכרו ואין בו משום לא תלין בהמה וכלים אין בהן אלא משום יבל תעשק כלבד מני אי תנא קמא דמאחך קשיא גר תושב אי רבי יוסי קשיא בהמה וכלים אמר רבא האי תנא תנא דבי ר' ישמעאל הוא רתנא דבי ר' ישמעאל אחד שכר אדם ואחד שכר בהמה ואחד שכר כלים יש בו משום ביומו תתן שכרו ומשום לא תלין גר תושב יש בו משום ביומו תתן שכרו ואין בו משום בל תלין מ"ט דת"ק דמאחך גמר שכיר שכיר ורבי יוסי ברבי יהודה לא גמר שכיר שכיר נהי דלא גמר שכיר שכיר בהמה וכלים משום ביומו תתן שכרו נמי גירוייב תני רבי חנניא אמר קרא ו'לא תבא עליו השמש כי עני הוא מי שהן באין לידי ועשירות יצאו בהמה וכלים שאינן באין לידי עשירות ועשירות ות"ק האי כי עני הוא מאי עביד ליה ההוא מיבעי להקדים עני לעשיר ורבי יוסי ברבי יהודה ההוא ימלא תעשק שכיר עני ואביון נפקא ות"ק חד להקדים שכיר לעשיר וחד להקדים עני לאביון וצריכא דאי אשמעינן אביון משום דלא כסוף למתבעיה אבל עשיר דכסוף למתבעיה אימא לא ואי אשמעינן עשיר משום דלא צריך ליה אבל אביון דצריך ליה אימא לא צריכא ותנא דידן מה נפשך אי יליף שכיר שכיר אפילו גר תושב נמי אי לא יליף שכיר שכיר בהמה וכלים מנא ליה לעולם לא יליף שכיר שכיר ושאיני התם דאמר קרא ולא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר כל שפעולתו אתך אי הכי אפילו גר תושב נמי אמר קרא רעך רעך ולא גר תושב אי הכי אפילו בהמה וכלים נמי הא כתיב אתך מה ראית לרבות בהמה וכלים ולהוציא גר תושב מסתברא בהמה וכלים הוה ליה לרבות שכן ישנן בכלל ממון רעך גר תושב אינו בכלל ממון רעך ות"ק דמאחך ליה רעך מאי עביד ליה ההוא מיבעי ליה לברתניא רעך ולא עמלקי עמלקי מאחך נפקא חד למשרא עושקו וחד למשרא גזלו וצריכי דאי אשמעינן גזלו משום דלא טרח ביה אבל עושקו דמרח גביה אימא לא ואי

כאן ובין האמורים תורת כהנים דיליף גזירה שיה לאתמוינהו הכא דלקמן: ויש בהם משום כל תלין. האמור תורת כהנים והוא הדין ללא תעשוק ולא תגזול דכתיב גביה. ומיהו של שכיר יוס למהי בשכיר לילה: ר' יוסי בר' יהודה וכו'. לקמן מפרש לה: אין בהם אלא משום לא תעשק שכיר וגו'. דכתיב ביה באלרין ומרבי בהמה וכלים אכל ביומו תתן שכרו אע"ג דסמך ליה לא לקמן מפרש טעמא: קשיא גר תושב. דמתניתין תתן אין בו משום כל תלין האמור תורת כהנים ובגרייתא קמי וכן עובדס בכל השמות הללו: קשיא בהמה וכלים. דקמי מתני' יש בהם משום ביומו תתן שכרו ומשום לא תלין ור' יוסי בר' יהודה סבר אין בהן אלא משום לא תעשוק דמשנה מורה ואפילו משום ביומו וגו' דסמך ליה לא: גר תושב יש בו משום ביומו תתן שכרו. וכל עקן משום לא תעשוק שכיר דגביה תתיב בשערין: ואין בו משום לא תלין. דתורת כהנים וכן משום לא תעשוק ולא תגזול דמ"ב. והאי דנקט הני משום דמפרשי בהו שכיר יוס ושכיר לילה וה"ק יש בו משום ביומו תתן שכרו דמשמע גבי שכיר לילה ואין בו משום שכיר יוס: גמר שכיר שכיר. כתיב הכא לא תעשוק שכיר וכתיב בשכיר יוס לא תלין פעולת שכיר מה כאן גר תושב בהמה וכלים אימרגזא אף כתיב נמי גר תושב בהמה וכלים: לא גמר. הלכך דתורת כהנים לימנהו לא נבנהמה וכלים ולא נגר תושב: משום דביומו תתן שכרו. לימייב דהך סמך ליה דנקרא לעיל כתיב מארצך: להקדים עני לעשיר. נשכרו שני פועלין אחד עני ואחד עשיר ואין נידו לתן אלא לאחד מהן העני קודם: אביון. מעוה מעני ולשון אביון האובד ואינו משיג מה שנפשו מתאזהר לכל טוב. ואשמעינן קרא דעני קודם לאביון משום דעני כסוף למתבעיה אף על גב דלרין: אכל אביון. הורגל לנזוס ולא כסוף למתבעיה: ואי אשמעינן עשיר. דלקמיה עני משום דלא לרין ליה העשיר לשכר כמו העני: אכל אביון דלרין ליה. טפי מעני אימא דליקמיה לעני קמ"ל דעני קודם לרין ליה וכסוף למתבעיה: וסנא דידן. וכן דני רבי ישמעאל דאמרו מרזייהו בהמה וכלים אכולהו וגר תושב לית להו יסודת"כ אי גמיר ג"ש אפילו גר תושב נמי ליחייבה משום שכיר יוס: אסך. קרא יתירא הוא: שפעולתו אסך. ואפילו בהמה וכלים: רעך. בהן דתורת כהנים כתיב לא תעשק את רעך: עשוק. שכר שכיר גזלו. גזילה ממש: ור' יוסי האי אסך מאי עביד ליה. דמרבי מניה תנא דידן בהמה וכלים אף על גב דגזרה נפשו. כל ששיעבד עממו עליו: ואידך

זה לא גמיר: אלא לנזור אשכול אחד. כלומר שכר שעות: מואלו הוא נוסא אס

וימנין דלא כתיב ומ"ט: **בל שבארצך**. ולא מוקמינן ליה למעוטי חולה לארץ דמונת הגוף היא ואינה תליה בלרין: **ורבי יוסי ברבי יהודה** לא יליף שכיר שכיר. ובפ"ק דקדושין ודף טז: וס"ז דלא משכת תנא דלא יליף שכיר שכיר היינו דוקא גבי עבד עברי משום דסבר דההוא דהכא לא מופנה והאי מופנה: **ואי אשמעינן** נר משום דלא טרח. לא הוה לרין להאי לריכותא דאי לא כתיב אלא חד אפילו לא תגזול הוה מוקמינן לה בעשק דמשמע גיה קרא דמאמר נאזיחו נשך (לעיל סא. וס"ז ד"ה לעו"ה) אכל השתא דכתיב מרזייהו מוקמינן לה כגזל עובד כוכבים כאלו אינו ענין אלא משום דמשכת לריכותא אפי' מיעוה כסדיא מגזל לא הוה שמעינן עשק: **ורבי יוסי בר' יהודה** האי לא תלין אתך מאי עביד ליה. מימה דנקמון דברייתא דריש מניה כמה דרשות ומלמתי כתיב כמדותיה בתוס' רבינו אלחנן דהכא משכיר קנעו מאי עביד ליה דהו ליה למיכתב לא תלין פעולתו אתך: **לבצור** אשכנז אחד. היינו שכיר שעות נראה לר"י דאילטרין למיכתב משום דשכיר משמע שכיר יוס או חזי יוס שאין נריות להשכיר פועלים אלא ליוס או לחזי יוס אכל לכל דהו לא אי נמי אילטרין לאשמעינן דאפילו שכיר לנזור אשכול אחד ואכלו אפילו הכי עובר עליו: חזר